

“Unutulmayacak olanlar kalır...
Ya hatırlamayacaklarımız?”

ECE TEMELKURAN

DEVİR

1. BASKI

♥ can
roman

ECE TEMELKURAN
DEVİR

© 2015, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Şubat 2015, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 100.000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Emre Taylan

Düzeltili: Aylin Samancı, Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş
Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2441-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

ECE TEMELKURAN DEVİR

ROMAN

♥can

ECE TEMELKURAN, İzmirli ve 1973 doğumlu. 1993'ten başlayarak 20 yıl muhabirlik ve köşe yazarlığı yaptı. *Bütün Kadınların Kafası Karışıktır* (1996), *Oğlum Kızım Devletim-Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri* (1998), *İç Kitabı* (2002), *Kıyı Kitabı* (2002), *İçeriden-Kıyıda Konuşmalar* (2004), *Dışarıdan-Kıyıda Konuşmalar* (2004), *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita* (2006), *Ne Anlatayım Ben Sana* (2006), *Ağrı'nın Derinliği* (2008), *Muz Sesleri* (2010), *İkinci Yarı* (2011), *Kayda Geçsin* (2012), *Düğümlere Üfle-yen Kadınlar* (2013) adlı kitapları yazdı. 2010'da İngiltere'de *Deep Moun-tain (Ağrı'nın Derinliği)*, 2011'de ABD'de *Book of the Edge (Kıyı Kitabı)* adlı kitapları yayımlandı. *Muz Sesleri*, aralarında Hollandacanın da olduğu beş dilde yayımlandı. *Düğümlere Üfle-yen Kadınlar* ise Almanya'dan sonra Fransa, Çin ve Polonya'nın da aralarında bulunduğu on üç ülkede yayımlanmayı bekliyor. *The Guardian*, *Newstatesman*, *New Left Review*, *Le Monde Diplomatique*, *Berliner Zeitung* gibi gazete ve dergilerde makaleler yazdı. Uluslararası Af Örgütü ve Prens Claus Vakfı'nın davetlisi olarak Amsterdam'da 2013 yılı için "Özgürlük Konuşması"nı yaptı.

Max Ali ve Can Luka'ya...
Neleri unutmayacaksınız bakalım
Neleri hatırlayacaksınız

“Küçük şeyleri unutmayanlar, en geri hatıraları da unutmayanlardır. Hafızalarının bu bahtsız kuvveti karşısında hiçbir memleket, hiçbir vatan tutamadan, her yeri, her şeyi severek öleceklerdir.”

SAİT FAİK ABASIYANIK, “İhtiyar Talebe”

“İç çekti kuğu. Boynunu gerdi. Kanatlarını çırttı. Her çırpışta kanatlarının uçları sulara değe değe, yükselmeye başladı. Gitgide yükseliyor, yükseliyor, yükseliyordu. Deniz çok aşağılarda kalınca ileriye doğru hızını artırdı. O da, arkadaşlarının aşmış olduğu şu sessiz denizi aşacak, onun ötesindeki sıcacık topraklara ulaşacaktı.”

TOLSTOY, *Kuğular*

İyi kötü bir hayal olarak kurulmuş başkent Ankara, Türkiye'nin tam ortasındadır. Ankara'nın tam ortasında da bir park bulunur. O parktaki küçük havuzda kuğular yüzer. Onlara "dilsiz kuğu" denir. Hiçbir yere gitmez ve hiç ses çıkarmazlar. İnsanlar parktan geçerken, aniden durur ve unuttuklarını hatırlamadıkları bir şeyi onlar biliyormuş gibi kuğulara bakar. Çünkü evet, o kuğuların bu ülkenin tam kalbinde durup susarak sakladıkları bir sır vardır. Bu *çılğın ve hüznü* ülkede her şeyin neden ve nasıl olup da hâlâ devam edebildiğini sadece o dilsiz kuğular bilir...

1. ÜNİTE:
AİLEMİZİ TANIYALIM

Bakar Ailesi

Kurtuluş Mahallesi

“Acaba ölsem beni daha mı çok severler belki?”

İçimden öyle dedim ben. Babam beni balkondan yan apartmandaki Samim Abilerin balkonuna geçirirken tam. Önce mahallenin bütün ışıkları gözümden karnıma doldu. Sonra alt kattaki Jale’anım Teyzelerden, “Olmaz böyle şey, yoksa rüya mı!” diye şarkı geldi. Patates kızartması kokusu sarıydı. Sokaktaki abiler karanlıkta koştu, yakalamaca oynuyorlar. Karakolun önündeki dut ağacı *hışır hışır hışır* konuştu. Caddeden, “Ebuuve!” diye korna sesi geldi. Her şey çok ama çok güzel, herkes neşeli ama ben düşerim diye korkulu gibi bağırıyorlar:

Annem: “Aydın, dikkat!.. Yapmayalım bunu Aydın!”

Babam: “Sevgi, aşağıda kurşun sıkılıyor... Çocuğun yanında söyletme şimdi!”

Anneannem: “Evladım, aman konuşurken şey yapmayın... Sevgi, öldüreceksiniz çocuğu! Tövbe ya Rabbi!”

Komşu Samim Abi: “Kız bende abi, tamam bırak, bende! Ayşe, olimpiyatların yapılacağı stadı izleyecek bu geceeee! Sevimli ayı Mişa’yı görecek, de mi Ayşeyeviç? Moskova’yı ayağına getiriyoruz bu gece Ayşe Hanım! Sinema yapacağız, sinema! Votka da yapacağız bu

gece Ayşeyeviç! Sekiz yaşında oldun de mi hanımefendi? Eee artık yaşın geldi senin de! Ha ha ha!”

Samim Abi'nin karısı Ayla Abla: “Samim, Allah'ını seversen sigarayı bıraksaydın bari. Bağırma duyacaklar Samim!”

İşte o zaman her şey çok ama çok ama çoook güzel olurken, Jale'anım Teyzelerden “*Ben bu dertten ölürsem söyle küçük bey, hiç mi kalbin sızlamaz,*” diye müzik gelirken, cereyanlar gitti! Bir tek dut ağacı konuştu. Hemmen gözümü kapattım, içimden dedim ben:

“Acaba ölsem beni daha mı çok severler belki?”

Gözümü kapattım ya, her şey durdu gibi oldu. Gözümün içinde resim gibi oldu hepsi.

Ayşe Bakar

Önce bugün öğlendi... Çok sıcaktı. Yaz çünkü. En sıcak bu yazdır, anneannem öyle diyor. Sularsız. Öğle uykusu zamanı şimdi. Anneannem yine uyuyuverdi. *Tısss tısssss* etmeye başlayınca –göbeğinde *Bir Şeftali Bin Şeftali* kitabı inip çıkıyor– kalktım ben artık. Sıkıldım. Of çok sıkıldım!.. Yanağımın anneannemin terli kolundan ayrılmasına dikkat etmem lazım. Yavaş yavaş. Çıtır çıtır ses gelir. Biraz durdum ben. Anneannem *tısssss tısssss*... Uyanmadı, tamam! Dizlerini yatağa koyunca karakola bakılabilir. Ama bugün oyun oynamıyorlar karakolda. Şimdi kalkıp evde yürüyünce başka bir eve gelmiş gibi olur insan. Çok ilginç olur.

Bazı şeylerin yerini sadece ben bilirim. Salonda, halının altına yapışmış bir tel toka var. Kütüphane rafının köşesinde bir topluiğne var... Pencerenin pervazının köşesinde dikine duran bir gömlek düğmesi var... Bir de portmanto çekmecesinin dibinde yassı ampul kutusu...

Saklanmışlar. “Hişşt!” diyor onlar, “Kimseye söyleme,” diyorlar. Benim onları kontrol etmem lazım tek tek.

Gömlek düğmesini babam televizyonda haberleri izlerken –“DEV-YOL’a mensup militanlar...”– kopardı. Gözünü televizyondan ayırmadan pencerenin içine koydu. Düğme yuvarlanıp, yavaşlayıp tekerlek gibi durmuştu. Ben şaşırılmışım o zaman, “Aaa!” demiştim. Babam televizyona baktığı için –“İnfaz etmişler çocukları, Allah belasını versin be!”– görmez beni. Gülmüştük biz o zaman. Düğmeyle ikimiz yani.

Tel toka acıdı ama. Annem gazeteyi açtı sabah, kahvaltı hazırlayacaktı, sucuklu yumurtalı kahvaltı. Başını sayfaya eğdi, böyle, darı yiyen güvercin gibi, böyle, o zaman tel toka düştü saçından. “Ayyy!” diye düştü, *tınnn* diye ses çıktı. Orada kalacaktı ama annem ayağıyla terliğini ararken ayağı terliği bulamadı, ittiriverdi tokayı halının altına. –“Aydın! Aydın! Kalk! İrfan’ı almışlar!”– Toka halının altına girdi. Baktım ben, yaşıyordu. Ama orada kalmak istiyordu. “Hişşşşt!”

Kütüphane rafının köşesine yerleşen topluiğne çok sinsi. Karganın peynirini alan tilkinin bıyıkları gibi *kıs kıs* gülüyor hep. Anneannemle alay ediyor. Önlüğümün eteği, tam çıkarken aniden yırtılınca –okulun da zili çalmasını mı!– anneannem iki topluiğneyle geldi:

“İşğa gel bakayım, gözüm görmüyor.”

Bir iğne yetince ötekini kütüphaneye koydu. Toplu-iğne sessiz sessiz yuvarlanıp köşeye yerleşti:

“Dikkat et tonti, dizine batmasın.”

İğne işte o zaman gülmüştü. *Kıs kıs kıs...*

“Annaaneee! Toplu-iğne gülüyor!”

“İlahi Ayşe!”

Anneannem eğilince kalkınca, yanak derisinin altında olan mavi kırmızı iplikçikler var, onlar çıkar:

“Güler onlar tonti, aldırma sen!”

Çok gülmüştüm ben. Ama anneannem topluiğnenin güldüğünü hatırlamaz şimdi. Portmanto çekmece-sinin dibindeki yassı ampul kutusunu da hatırlamıyor mesela.

Telefon çalmıştı. Anneannem, “Buyrun efendim,” demişti:

“Kim dediniz evladım? Önder... Sevgi evde değil evladım... Bir dakika, alayım numaranızı. Ankara Oteli mi dediniz evladım?”

Anneannem boş ampul kutusunu eliyle düz yapıp, –yedinin çengelini uzun yapıyor, ikiyi de yuvarlak yuvarlak yapıyor, birin de altını iyice çiziyor– çekmecede-ki yarım kurşunkalemle numara yazdı. Annem gelince hemen fısır fısır bir şey dedi anneannem, ampul kutusunu anneme verdi. Ama babam hemen annemin arkasından girince, annem ampul kutusunu çekmeceye attı, dibine doğru:

“Kimse değil. Leyla aramış da, annem numarasını almış.”

Annem korktu ama neden korktu?

Sonra baktım ben, Leyla yazmıyor ki orada! Önder de yazmıyor. Numara var yalnız. Anneannem unuttu belki. Belki de Önder yazmayı bilmiyor. Yassı ampul kutusu, “*Hişşt!*” dedi.

Kokuları da bir tek ben biliyorum bence. Mesela anneannem çok güzel koktuğunu bilmiyor. Onun odası da anneanne kokuyor. “Ay aman geçmiş gün, unuttum gitti şimdi” kokuyor anneannemin kapısının arkasında asılı tülbentler. Misafirlik terlikleri “İlahi! Çok yaşa e mi!” kokuyor. Çekmecesi pudra kokuyor, geceliği pöti-

bör bisküvi. Gözünü kapatınca insanı güldürür. Dikiş makinesi tıklar tıklar kokuyor, öğlen uykusu gibi. Zetina o, kahverengi kokuyor, şekerli yağ gibi.

Anne ile babanın odasında uyku kokusu kalmamıştır hiç şimdi. Sabah olur o. Yatak dağınık kalınca, pikenin altına girerim ben, orada uyku kokusu kalmış olur ama yakalamak için pikeyi açınca kaçır. Zaten koklayınca hemen biter.

O zaman salona gidiyorum ben. Böyle tek başıma evde gezince eşyalara da bir şey oluyor. Gözleri yok, ağızları da; ama çok dikkatli bakınca, hiç gözünü kırpmazsan olur böyle, her şeye bir şey oluyor. O zaman masanın içi homurdanıyor. Akşamları herkes gelince susuyor masa. Ama gündüz, anneannem uyurken mesela, bir ses oluyor. Parlak kokuyor masa. Koltukların belleri ağrıyor bazen, yanları ağrıyor. Merhem kokuyorlar o zaman, anneanne merhemi.

Hep üzüntülü kokuyor salon. Sessiz gibi. Jale'anım Teyzelerin evi gibi kokmuyor. Onların teyplerinde müzik çaldığı için, hem de Jale'anım Teyze kırmızı oje sürdüğü için –bir de topuklu terlikleri var onun– onların evi, kokulu silgi kokar. Onlar esas tabii haberlere hiç üzülmelikleri için. Jale'anım Teyze'nin kocasının bıyığı yok bir de, ondan da üzölmüyor onlar haberlere. Jale'anım Teyzelerin *Hafta Sonu* gazeteleri var, *Ses* dergileri var. Orada neşeli şeyler oluyor. Ayıp gibi olduğu için annemle babam sevmez Jale'anım Teyzeleri. “Ama yine de insanlar.” Biz haberlere üzüldüğümüz için başka türlüyüz. Babamın bıyığı hep televizyonda ölenlere benzediği için üzüürüz biz haberlere.

Ben de büyüyünce haberlerdeki ablalara benzeyeceğim için –tabii bu biraz korkunçlu olabilir ama başka

çare yok– o zaman annem gazetelerde beni görecek. Babam haberlerde fotoğrafıma bakacak. Birbirlerine bağıraraklar, “Sevgi!” diyecek babam, annem, “Aydın!” diyecek. Onlar sadece o zaman konuşur, birini “aldıkları” zaman. Beni de “aldıkları” zaman işte...

“İlahi Ayşe! Uyumadın mı evladım sen! Ayşe! Ne oluyor tonti? Ağlıyor musun evladım? Kötü rüya mı gördün? Rüya o Ayşe! Gel bakayım sen buraya. Anneler gelmeden, Samim Abinlere gideceksiniz ya akşam, Rus salatası yapalım. Mayoneze yağı döküyorsun ya sen yavaş yavaş. Haydi!”

Anneannemin memelerinin arasından inen çizgi-deki ter ne güzel parlıyor...

Aydın Bakar

“Dur Aydın Bey sen eğilme, topluyorum ben kâğıtları... Bu ne yahu? ‘Tür-ki-ye-de Ö-lüm-ler ve Sebep-le-ri Üzerine Rapor’... Ne o Aydın Bey? Âli devletimiz şimdi de işlettiği cinayetlerin nedenlerini mi yazdırıyor senin gibi uzmanlara? Daha ne kadar gebe-recekmişiz bilebiliyor mu sizin Devlet Planlama Teşki-latı? Getirme Allah’ını seversen şu raporlarını meyha-neye be abi!”

“Boş ver Reşit, boş ver. Sen şu koliyi alsana elimden... Sağlam bir yere koy da, giderken unutturma gö-zünü seveyim.”

Tavukçu Meyhanesi yine duman altı, Dedektif gel-di mi acaba?

“Dedektif seni her zamanki masada bekliyor Aydın Bey. O yükünü aldı. Sana da duble getireyim?”

“Rakı ver de servis açma hiç Reşit. Yemeğe gidece-ğiz akşam. Az oturup kalkarım zaten.”

Dedektif de tırnaklarını kemirmekten vazgeçemedi, çocuk gibi. “Hemen buluşalım,” dediğine göre de önemli bir şey buldu.

“Aydın Abi! Buradayım! Hoş geldin abi. Nasılsın?”

“Yorulдум yav Nahit. Daireden beri koli taşımaktan...”

“Nedir abi koli?”

“Avize Dedektif, avize!”

“Hayrola abi? Ampul olmayan memlekette...”

“Bizim bir arkadaş... Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin işten attığı uzmanlardan. Avize satıyormuş. Çocuk Harvard'da yüksek lisans yaptı ama işte... Yerine bir ülkücü getirdiler. Bizim odaya oturtular. Katil midir nedir! Neyse işte o atılan çocuk avize işine girmiş de...”

“Abi yine mi?!”

“Öyle deme Dedektif. Yeni de çocuğu olmuştu oğlanın-”

“Abi hiç anlatma, geçen hafta nevsim takımındı, önceki hafta çelik tencere takımı... Türkiye solunu çerçöp olarak tek başına abat edeceksin Aydın Abi!”

“Sen de harpte tek tek katil yakalıyorsun Nahit! Senininki daha mı isabetli kardeşim?”

Gülmeye çalıştık da olmadı tabii. Dedektif de tatsız, belli.

“Yine mi bu *Hergün* pisliği okuyorsun Dedektif? Getirme gözünü seveyim şu cürufu buraya.”

“Öyle diyorsun da abi, bak! Bu yazıya bak abi.”

“Gözünü seveyim Nahit, biz bu heriflerle her gün Planlama'nın koridorlarında ne zaman bizi şışleyecekler diye-”

“Necip Fazıl ‘Ülkücüye Kaside’ diye bir şey yazmış da ona bakıyordum. Bir de her gün bunu TRT'ye çıkaramazlar mı! Bak dinle bak. ‘Sen Allahsızın nefret, vatan-sızın vahşet, namussuzun dehşet, yüreksizin heybet,

başıboşun mihnet, devrimbazın zulmet, eyyamcının şirret, inmelinin sıklet, anarşistin devlet, komünistin illet sandığı ve tanıdığı sen, bütün bu menfilerin topyekûn ve müşterek düşmanı olduğuna göre acaba nasıl bir müspet belirtmekte ve belirtme yolundasın?”

“Yav Nahit–”

“Abi dinle bir dakika. ‘Bunca hıyanet tipinin bir arada düşmanı olabilmen, hayati bir katiyetle ispat eder ki, sen sandığım ve tanıdığım gibi olmak, böyle bir sınıma ve tanınmanın kıymetini gerçekleştirmek borcundasın. Sanıldığın ve tanındığın gibi ol!..’ Nasıl?”

“Muhteşem Nahit!.. Yahu sen kendine işkence etmek için mi–”

“Abi sağ teröre bakan ekipte olunca mecbur takip ediyoruz.”

“Bırak şimdi bu müstesna edebiyatı da–”

“Abi öyle diyorsun da, bu itler birbirlerine mektup yazıyor buradan, takip ediyorum. Bak ‘Ülkücüden ülkücüye’ diye bir köşe yapıyorlar–”

“Ne bu yav! Hatıra defteri mi?”

“Gün Sazak’ı öldürdüler ya şimdi, faşistler, ‘Gerekirse gök kubbeyi komünistlerin başına yıkacağız,’ dedikten sonra... Takip etmek lazım abi ne diyorlar diye.”

“Bırak bırak, sen niye çağırdın beni? Bir gelişme mi var?”

“Var da abi senin bugün ekstra canın sıkkın gibi. Hayırdır?”

“Ekstra ne oğlum! ‘Fazladan,’ desene. Sen de mi Amerikan özentileri gibi..”

Ters oldu bu laf! Etmeseydim iyiydi. Bir de öyle kırılgın bir “eyvallah” yayı çizdi ki havada başıyla... Lafı değiştirmek lazım:

“Samsun 50 lira olmuş karaborsada diye duydum. Doğru mu Dedektif?”

“Ben artık susmak istemiyorum. Çünkü insan belki hiç konuşamaz bir kere susarsa. Kuğu gibi dili dışarıda kalır, ses çıkmaz. Ben artık hep konuşacağım.”

Bu bir devir romanı. Herkesin zamanı bir başkasına devrettiği hayatta, Ali ve Ayşe'nin beraber kurdukları gizli bir dünya var içinde. Sadece o iki çocuğun gördüğü ve bir tek dilsiz kuğuların bildiği bir yer. O dünyada bugün yaşadıklarımıza asıl biçimini verenler, yani unuttuğumuzu hatırlamadığımız şeyler var...

Ece Temelkuran, yalnızca çocuk gözümüzle bakınca hatırlayacaklarımızı anlatıyor. Dilsiz kuğuların dün söylediklerini yarına devrediyor...

